

Tobakslagen 549/2016

Den nya tobakslagen trädde i kraft 15.8.2016. Kommunen ska inom sitt område sörja för det lokala arbetet mot tobaksrökning. Kommunen beviljar tillstånd för detaljförsäljning av tobaksprodukter och nikotinvätskor enligt ansökan samt övervakar efterlevnaden av bestämmelserna om försäljning och annan överlåtelse av tobaksprodukter, tobakssurrogat, rökstillbehör, elektroniska cigaretter och nikotinvätskor samt efterlevnaden av bestämmelserna om förbud mot marknadsföring och framläggande. Kommunen ska också övervaka efterlevnaden av bestämmelserna om rökförbud och rökrestriktioner och meddela rökförbud på ansökan av en bostadssammanslutning.

Valvira har i ett brev 1.8.2016 gett tillsynsmyndigheterna anvisningar om de ändringar som gäller övervakningen enligt tobakslagen. Kommunförbundet vill med sitt cirkulär precisera förfarandena i kommunen och de övervakningsavgifter som kommunen tar ut och som delvis har skattekaraktär i den nya lagen. Övervakningsavgifter enligt den nya tobakslagen kan tas ut från 1.1.2017. Det finns skäl för kommunerna att i god tid anta en avgiftstaxa som följer den nya tobakslagen. På det sättet kan kommunens myndighetskostnader som föranleds av tobakslagen sannolikt täckas fullt ut med de avgifter som kommunen tar ut. Kommunen bör kontrollera att förvaltningsstadgan är uppdaterad.

Närmare upplysningar: Tarja Hartikainen, sakkunnig, tfn 050 373 8499

Minna Mättö, jurist, tfn 050 308 1487

Överföring av behörighet

I 2 § i lagen om samarbetsområden för miljö- och hälsoskyddet sägs att för ordnandet av miljö- och hälsoskyddet i en kommun eller ett samarbetsområde svarar ett enda organ, som till sitt förfogande ska ha personella resurser som motsvarar minst 10 årsverken. Ordalydelsen i förvaltningsstadgans bestämmelser om beslutanderätt bör justeras för att bestämmelserna också ska täcka anmälningar, ansökningar och förbud enligt den nya tobakslagen.

Det organ som svarar för miljö- och hälsoskyddet har inte rätt att överföra sin behörighet i fråga om godkännandet av den tillsynsplan som avses i 84 § i tobakslagen på en underlydande tjänsteinnehavare. I övrigt tar tobakslagen inte ställning till kommunens interna befogenheter eller överföring av behörighet.

Kommunallagen tillämpas sekundärt när det i en speciallag inte föreskrivs om behörighet eller överföring av behörighet. Enligt kommunallagen bestämmer fullmäktige alltid om delegering av beslutanderätt genom förvaltningsstadgan. Kommunallagen begränsar delegeringen av beslutanderätt så att beslutanderätt i ett ärende som inbegriper utövande av administrativt tvång får delegeras endast till ett organ. Administrativt tvång betyder att ett förbud förstärks genom vite eller hot om tvångsutförande. I övrigt kan ett organ vidaredelegera beslutanderätt som det fått till en tjänsteinnehavare som lyder under organet, om fullmäktige genom förvaltningsstadgan har gett organet rätt att vidaredelegera beslutanderätt. Beslutanderätt som delegerats på detta sätt får inte ytterligare delegeras vidare.

När förvaltningsstadgan ger det organ som svarar för miljö- och hälsoskyddet rätt att vidaredelegera beslutanderätt, ska organet besluta hur beslutanderätt i fråga om tillstånd och beslut om förbud delegeras till en tjänsteinnehavare. Nytt i tobakslagen är att kommunen kan meddela rökförbud i bostadssammanslutningar. Rökförbud ska meddelas på ansökan av bostadssammanslutningen, om förutsättningarna uppfylls. Meddelande av rökförbud kan anses ingå i övervakningen enligt tobakslagen, där beslutanderätt kan delegeras till en tjänsteinnehavare. Behandling av anmälningar och sändning av mottagningsbekräftelse innebär inte i sig att överklagbara beslut fattas, men för tydlighetens skull kan beslutanderätt också i fråga om behandlingen av dessa anmälningar (48 § och 50 §) delegeras till en tjänsteinnehavare. Att återkalla ett försäljningstillstånd är en grövre myndighetsåtgärd än att avslå en ansökan om tillstånd, och därför ska återkallande av ett försäljningstillstånd behandlas i ett organ.

Avgifter enligt tobakslagen

Kommunen ska godkänna en taxa som följer den nya tobakslagen och som också kan ingå i avgiftstaxan för miljö- och hälsoskyddet. Enligt tobakslagen tas två typer av avgifter ut. Avgifter för behandling av ansökningar och anmälningar tas ut så att de motsvarar kostnaderna. För övervakning av försäljningstillstånd tas det ut en övervakningsavgift av skattekaraktär per försäljningsdisk. Av övervakningsavgiften krävs inte kostnads motsvarighet. För systematisk övervakning av rökförbud eller för övervakning utifrån anmälningar om brott mot rökförbud tas ingen avgift ut separat.

Kommunfullmäktige beslutar om de allmänna avgiftsgrunderna. I samband med budgetbehandlingen kan fullmäktige konstatera att dessa kostnader för miljö- och hälsoskyddet kommer att tillämpas som grund för miljö- och hälsoskyddsavgifterna. Fullmäktige kan delegera beslutanderätt när det gäller detaljerad prissättning av avgifterna och taxan till en lägre myndighet. I förvaltningsstadgan fastställs vem som ska godkänna avgiftstaxan.

Grunden för bestämningen av avgifter som motsvarar kostnaderna är samma kostnader som används när tillsynsavgifterna inom miljö- och hälsoskyddet bestäms. Eftersom miljö- och hälsoskyddspersonalen utför tillstånds- och tillsynsuppgifter enligt flera olika lagar, är det ändamålsenligt att fastställa ett timpris för myndighetsverksamheten inom miljö- och hälsoskyddet. Priset är då alltid det samma oavsett vilken tjänsteinnehavare som sköter inspektionen och vilken lag tillsynen grundar sig på.

Det bör nämnas i taxan att avgiften för behandling av tillstånd och anmälningar bestäms vad gäller anmälningar på basis av den taxa som gäller den dag då dessa behandlas, och vad gäller beslut på basis av den taxa som gäller den dag då beslutet meddelas.

Avgifter för behandling av ansökningar och anmälningar (TobL 90 §)

Kommunen får ta ut en avgift för behandling av försäljningstillstånd och anmälningar och för behandling av ansökan om rökförbud av en bostadssammanslutning.

”Kommunen tar ut avgift enligt en av kommunen godkänd taxa för

- 1) behandling av ansökan om detaljhandelstillstånd enligt 44 §,*
- 2) behandling av anmälan om detaljhandel med nikotinvätska enligt 48 §,*
- 3) behandling av anmälan om partihandel enligt 50 §,*
- 4) behandling av ansökan om rökförbud enligt 79 §.*

Kommunen ska bestämma avgifterna för sina prestationer enligt 1 mom. så att beloppet motsvarar högst totalkostnaderna för att producera prestationen.”

Avgifterna ska motsvara kostnaderna. Om en myndighet behöver höras vid behandlingen av en bostadssammanslutnings ansökan om rökförbud, ska kostnaderna för hörandet ingå i avgiften för behandlingen av ansökan.

I den nya lagen har rökförbuden blivit mera omfattande, men för övervakning av att rökförbud efterlevs och för systematisk övervakning tas det i fortsättningen inte ut någon separat avgift.

Avgifter för övervakningen enligt tobakslagen (TobL 91 §)

För årlig övervakning av försäljningstillstånd tas det ut övervakningsavgifter som uttryckligen har karaktär av skatt och dessa avgifter behöver inte motsvara kostnaderna.

”Kommunen tar hos den som har ett detaljhandelstillstånd enligt 44 § eller som har beviljats detaljhandelstillstånd enligt den gamla tobakslagen och hos den som har gjort en anmälan om partihandel enligt 50 § ut en årlig övervakningsavgift för varje försäljningsdisk enligt en taxa som den godkänt.

Övervakningsavgiften är högst 500 euro per försäljningsdisk. Om aktören dock i enlighet med 46 § 1 mom. 2 punkten eller 50 § 1 mom. har gjort en anmälan om detalj- eller partihandel med både tobaksprodukter och nikotinvätskor eller har gjort en anmälan enligt 48 § om detaljhandel med nikotinvätskor, tas högst dubbel övervakningsavgift ut.

För verksamhet som grundar sig på detaljhandelstillstånd och anmälningar om partihandel som gäller den 1 januari tar kommunen ut övervakningsavgift för året i fråga. Om detaljhandelstillstånd beviljas eller anmälan om partihandel görs under årets gång eller verksamheten bedrivs under kortare tid än ett år, kan kommunen ta ut en övervakningsavgift som står proportion till verksamhetens längd.”

Kommunförbundet rekommenderar att kommunerna uppdaterar sina taxor enligt den nya lagen och tar ut 500 euro per försäljningsdisk för tobak och 500 euro per försäljningsdisk för nikotinvätska. Övervakningsavgifter enligt den nya tobakslagen får tas ut från 1.1.2017.

Alla kostnader för övervakning enligt tobakslagen täcks genom den årliga övervakningsavgiften som tas ut för övervakning av försäljningsdiskarna. Avgiften behöver inte motsvara kostnaderna för den egentliga övervakningen av försäljningen. Försäljaren kan själv påverka avgiftens storlek genom det antal försäljningsdiskar han eller hon har. Det kan dock antas att övervakningsavgifterna stiger avsevärt från de nuvarande, och därför kan det hända att antalet försäljningsdiskar på stora försäljningsställen minskar och att små försäljningsställen kan tänkas sluta sälja tobaksprodukter helt och hållet. Åtgärderna för att minska rökningen bidrar till en bättre samhällsekonomisk produktivitet, främjar folkhälsan och minskar utgifterna särskilt för hälso- och sjukvårdstjänster. Största delen av kommunerna har förklarat sig vara rökfria.

Kommunerna bör i förväg underrätta aktörerna om taxebeslutet, så att aktörerna är medvetna om avgiften som tas ut för försäljningstillstånd från 1.1.2017. Den som ansöker om detaljhandelstillstånd ska meddela kommunen om han eller hon upphör med försäljningen, och då kan myndigheten stryka tobaksförsäljaren från registret över försäljningstillstånd och sluta ta ut årsavgiften.

Övervakningsavgift för försäljningstillstånd tas ut för alla tillstånd som är i kraft i början av året. Om det i förväg är känt att verksamheten bedrivs under en kortare tid än ett år, kan kommunen ta ut en övervakningsavgift som står i proportion till verksamhetens längd. Detta bör framgå av taxan. Lagstiftningen talar inte om någon skyldighet att återbetala en redan uttagen avgift, om verksamheten avslutas under årets gång. På kommunerna tillämpas inte lagen om grunderna för avgifter till staten, avgiften behöver inte motsvara kostnaderna, inte heller är avgiften en klientavgift inom social- och hälsovården.

De avgifter som tas ut enligt tobakslagen är direkt utsökbara och bestämmelser om indrivning av dem finns i lagen om verkställighet av skatter och avgifter (706/2007). Om en avgift inte betalas i tid, ska det på avgiften betalas dröjsmålsränta enligt räntelagen. Förfallodagen kan infalla tidigast två veckor efter det att prestationen utfördes. I stället för dröjsmålsränta kan myndigheten ta ut en dröjsmålsavgift på fem euro, om beloppet av dröjsmålsräntan blir mindre än detta.

Ändring i beslutet att godkänna taxan söks enligt kommunallagen och en aktör kan anföra grundbesvär hos förvaltningsdomstolen över en avgift som tagits ut på grundval av en taxa som godkänts i kommunen. Taxan ska vara tillgänglig i det allmänna datanätet (KomL 109 §, träder i kraft 1.6.2017).

FINLANDS KOMMUNFÖRBUND

Timo Reina
vice verkställande direktör

Ritva Laine
direktör, regioner och samhällen